

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Caput II. De Denunciatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

etiam criminales breviori tempore finiuntur quam civiles, etiam ex delicto descendentes, quæ durant ad annos 30. cum odiosa facilius tollantur, Zæf. n. 29. Porro hæc intelligenda de criminibus, quæ semel patrata transeunt & cessant, non verò de iis, quæ successiva sunt, & continuantur, v. g. ut matrimonium initum contra canones, hæresis, apostasia; facta enim accusatione ad ea abolenda & finienda nulla præscriptio locum habet, nisi à tempore cessantis delicti, ut Zæf. l. c. n. 27.

4. Quartò cessat accusatio per abolitionem illius, quæ nihil est aliud quam accusationis premissio concessa per interlocutoriam iudicis cognitâ causâ. Glof.

in rub. c. de abolit. Specul. in tit. de abolit. §. 1. in pro Marant. p. 6. de inquis. n. 83. Quam abolitionem etsi quidam velint non posse peti ab alio, qui inferior sit Rege, per constitutionem regni; censeatamen Marant. l. c. id ipsum verum non esse, ne aliis omnes leges juris communis concedentes hanc potestatem permittendi abolitionem accusationis iudicibus & officialibus inferioribus, necesse esset corrigere; cum tamen legum correctio nunquam præsumatur, nisi expressè appareat, juxta L. præcipimus in fin. c. de appell. & ibi Barth. Unde jam patet juxta Marant. tali abolitioni de jure communi locum esse.

CAPUT II.

De Denunciatione.

Quæst. 21. Quid sit denunciatio in genere.

R Esp. Denunciatio, prout hic accipitur, definiri aliquandò explicatius potest, quod sit criminis alicujus manifestatio, seu delatio facta legitimè Superiori, sine solemnitate seu subscriptione & probatione. Dicitur primò: *manifestatio seu delatio criminis*, non qualicumque, quæ etiam comprehenditur revelatio vel narratio criminis commissi ab aliquo, facta alteri ex fine malo, sed ut alter ad pœnam, emendationem vel correctionem adducatur; ita ut & accusatio, aliæque species, in quas subdividitur, hoc termino generico comprehendantur. Dicitur secundò, *facta Superiori*; qualis non est quisque privatus, utpote in quò dicti fines locum non habent. Quamvis non omnis denunciatio fiat ad aliquem quæ superiorem, seu jurisdictionem propriè talem in denunciatum habentem, ut mox patebit ex dicendis de denunciatione caritativa. Dicitur tertio: *Sine solemnitate*, cum denunciatio non tantas, quantas, juxta dicta, accusatio requirat, quæ consistunt potissimum in inscriptione & obligatione, quæ quis obligat se ad probandum crimen denunciatum. Est que hæc principalis differentia illius ab accusatione.

Quæst. 22. Quotuplex sit denunciatio?

R Esp. Dividitur ordinariò trifariam; alia est Evangelica, sic dicta, quia à Christo tradita in Evangelio *Matth. c. 18.* seu caritativa, quia ex caritate tendit non ad vindictam criminis, sed ad delinquentis bonum, nempe ad emendationem & correctionem paternam, seu procurandam à Superiore, vel etiam quandoque à privato, tanquam patre. Quæ ad eam requirantur, & quis in ea servandus ordo, dicitur *gg. segg.* Alia est canonica sic dicta, quia à SS. canonibus inducta, qua denunciatus recurrit ad Superiorem vel Judicem non intendendo vindictam, seu ut is delictum puniat; sed ut ipse pro officio impediatur damnum commune ex delicto imminens, vel alicujus privati. Hanc aliqui in latiore significatione quandoque judicialem vocant, quia non fit Superiori ut patri, sed ut iudici, seu ut habenti potestatem & curam publicam; de *Lug. de 7. §. 7. d. 28. §. 2. n. 3.* Unde etiam quidam denunciationem bifariam dividunt, nempe in Evangelicam & judicialem, & hanc dein subdividunt. De cætero denunciatio canonica, prout distincta à judiciali, est duplex, generalis nimirum & specialis, *Marant. p. 6. tit. de denunci. n. 7. Honor. b. t. n. 77. Wiestn. n. 66.* Generalis ea est, qua agitur

apud Superiorem ad delictum aliquod publicum, vel etiam privatum, damnum aut incommodum ejusque continuationem impediendam, v. g. ne matrimonium aliquod cum impedimento impediendo contrahatur, aut ut illud cum impedimento dirimente contractum dissolvatur; de quo agitur *c. 13. de despons. impub. c. fin. de cland. despons. Marant. Wiestn. locis cit.* Quo etiam spectat, dum quis agit, ne indignus promoveatur ad ordines, aut qui malè præfaturus timetur, eligatur aut instituat. *Wiestn. l. c. cum Vallenf. b. t. §. 5. n. 5.* intendens nimirum non tam privatum seu speciale suum commodum, quam bonum publicum, aut etiam ipsius promovendi aut eligendi. Specialis denunciatio est, quæ fit eidem Superiori per eum, cujus interest (intelligendum videtur specialiter) habere bonum Prælatum, vel administratorem, vel subditum, utis corrigatur, vel si monitus sit incorrigibilis, Prælatum, officio vel beneficio moveatur. *Marant. l. c. Wiestn. n. 67. juxta c. 1. de offic. cust. §. c. 31. de Simon.* Alia est denunciatio judicialis, propriè talis sic dicta à iudicio & modo judiciali procedendi, qua defertur crimen iudici, ut is ex munere suo delinquentem puniat, quem tamen denunciatus non vult accusare, nec facere causam suam, seu se partem in iudicio, sicut facit accusator; sed totum relinquit curæ iudicis, ut is suo munere satisfaciatur. *Salicet. in l. ea quidem, in pr. c. b. t. Lugo l. c. Marant. l. c. n. 2.* Subdividitur in publicam & privatam; publica est, quæ in iudicium deducitur crimen, principaliter ad vindictam publicam, & reip. per crimen læsæ satisfactionem, aliorumque exemplum, præcipuè ab officialibus & ministris publicis ad denunciandum deputatis. Unde etiam propriè denunciatio criminalis dicitur, de qua potissimum in præsentia. Privata est, qua denunciatus querit non vindictam publicam, sed proprium suum interesse seu commodum, nimirum damni sui reparationem, sibi debiti satisfactionem, gravaminis sibi illati amolitionem seu elevationem, v. g. dum filius à patre, vel servus à Domino (adverlus quos juxta *L. 1. §. 8. ff. de off. præfati urb. §. 2. instit. de his, qui sui vel alieni jur. non competit eis actio*) indebitè Monachus à suo Prælate vel Superiore, rusticus vel persona miserabilis à Potentiore oppressi suum gravamen denunciavit iudici, ut ab ipso ex officio releventur. *Abb. in c. novit. d. iudic. n. 48. §. 51. Marant. l. c. n. 3. Pith. b. t. n. 87. Wiestn. n. 63.* Unde potius denunciatio civilis dici debet. *Laym. L. 3. t. 3. p. 6. c. 4. n. 1. Reiffenst. b. t. n. 84.* apud quem aliqui hujus subdivisionis membra aliter explicant, ita ut velint, eam denunciationem

clationem dici publicam, dum sit à ministro publico, sive criminaliter, sive civiliter; privatam, quæ sit ab alio, sive civiliter, sive criminaliter. His additur ab aliquibus quarta species, nempe denunciatio regularis, quæ expeditur secundum diversas Religiosorum constitutiones, & in ea proceditur simpliciter de plano, nec contra eam appellari potest, c. 3. & c. 26. de appell. Abb. l. c. n. 61. Durand. in specul. l. 3. p. 1. de denunci. n. 15. Pirh, h. t. n. 17. in fin.

Quæst. 23. An & qualiter denunciatio Evangelicæ præmittenda monitio secreta delinquentis?

1. Resp. Primò, Denunciationi evangelicæ (per quam, ut ex Bart. ait Marant. l. c. n. 4. reparantur multa, quæ auxilio juris civilis destituta sunt) ut debite fiat, præmittenda necessàrio est duplex monitio secreta, seu correctio fraterna, (etiam in delictis notoriis, ut Pirh. h. t. n. 8. citato pro hoc Marant. de ord. judicii p. 6. de denunci. num. 5.) ordine præscripto à Christo *Matth. c. 18. nimirum prima ad vers. 15. si peccaverit in te (intellige, te solo sciente) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsam solum;* non tantum semel, sed iterum, & tertio, ut Pirh. h. t. n. 86. Altera coram uno, vel duobus testibus facienda, v. 16. *si te non audiverit, adhibe tecum unum, aut duos testes:* ac denum, si hisce duabus secretis monitionibus adhibitis non respiciat, facienda publicè ipsa denunciatio, juxta *vers. 17. quod si non audiverit vos, (nimirum testes illos) dic Ecclesie, sive defer, ad Superiorem ecclesiasticum, tanquam patrem, ut ipse delinquentem paternè corrigat: ita declarat Bald. in auth. ad hoc. de usu. coll. 2. in fin. Abb. in c. nov. de judic. coll. 11. & seq. & cum communi Theologorum & Canonistarum tenens Marant. p. 6. cit. de denunci. n. 4. Castrop. rr. 6. d. 3. p. 8. n. 1. Pirh. h. t. n. 86. Reiff. n. 62. Wiestn. n. 57.*

2. Resp. Secundo, est hic ordo servandus non tantum de consilio, respectu saltem Laicorum, ut Glof. in c. 19. caus. 2. q. 1. v. eodem, sed etiam de præcepto, utpote cujus vim habent citata verba, dum posita sunt in imperativo, ut habet communis conformis textui, *cit. can. 19.* Sed neque præceptum solum respectu delictorum injuriosorum & damnolorum ipsi corripienti, ut vult Salmeron. *Tom. 4. in Evang. p. 3. rr. 11.* propter verba illa: *si peccaverit in te.* Verùm etiam respectu aliorum peccatorum proximi, ut cum D. Thom. 2. 2. q. 38. q. 7. Suarez. *Tom. 4. de relig. L. 10. c. 7. à n. 10. Coninck. d. 28. dub. 3. num. 138.* Castropal. l. c. n. 3. Corn. à Lapid. in *Matth. l. c. §. 3.* quos citat & sequitur Wiestn. h. t. n. 60. non obstantibus dictis verbis: *si peccaverit in te:* cum ut dictum respons. præced. significent: *te sciente,* & ex commisso peccato scandalizato, ut interpretantur S. August. Chryl. alique PP. apud Suarez. l. c. n. 12. Ex ea etiam ratione, quòd si intelligenda de peccatis in nos commissis, etiam intelligi debere de commissis in proximum, utpote quem sicut nosmetipsos diligere debemus: multòque magis de commissis in Deum diligendum plùs quàm nos; ut arguit à Lapid. l. c. §. dices, ideoque dicens, sub illatis nobis injuritis per synecdochen comprehendi omnia peccata. Estque hoc præceptum divinum, juxta quod decem ab Alex. III. & Innoc. III. dum istiusmodi correctionem fraternam vocant mandatum divinum, & regulam evangelicam, *cit. c. Novet. c. licet 31. de Simon. & c. 12. de heret.* Et quidem

non solum divinum positivum, sed & naturale, seu juris naturalis; cum lumen naturæ dicat, correctionem fraternam faciendam cum minimo, quantum fieri potest, damno bonæ famæ ejusdem; adeoque si secreta monitio sufficiat, abstinendum à denunciatione facienda Ecclesiæ, utpote qua saltem apud illam læditur bona fama delinquentis, ne juxta *cit. can. 19. si peccaverit.* erroris non tam correctores simus, quam proditores. Præterea, cum nullum in lege Evangelica contineatur præceptum Divinum, quod non sit juris naturalis, exceptis, quæ sunt de sacramentis & fide, ut Reiff. h. t. n. 83. citato D. Thom. 2. 2. & 1. 2. q. 108. art. 1. & 2. rectè sequitur, hoc præceptum esse naturale, & necesse ex præcepto præmitti has monitiones denunciationi.

3. Resp. Tertio, nihilominus variæ dantur hujus præcepti Divini exceptiones, ita ut denunciationi præmitti necesse non sit dictas monitiones secretas. Et prima quidem, si delictum non sit amplius occultum, seu soli denunciatori notum, sed jam manifestum & notorium, cum tunc delinquens jus ad famam amiserit, bonumque commune exigar, ut delictum notorium non maneat occultum: ita communis juxta illud Apostoli 1. ad Tim. P. 20. *Peccantes coram omnibus argue,* nec amplius urgeant illa Evangelii: *si peccaverit in te,* id est, te solo sciente, juxta datam paulò ante PP. & DD. interpretationem. Secunda, si secreta illa monitio, seu correctio foret momenti damnosa; ut si ex tali monitione, rationabiliter timeretur gravis offensa personæ delinquentis, quæ momenti multum aliàs prodesset vel obesse posset: cum charitas non obliget cum periculo talis damni, Reiff. n. 69. Wiestn. n. 61. Tertia, si prævia monitio nihil profutura crederetur, ut dum monendus esset majoris conditionis seu dignitatis, qui monentem spernat, aut nihil curet, aut ita in malo habituatus & arrogans, ut privati alicujus monitioni non videatur acquieturus: Ita quoque communis, juxta illud Augustini relati in c. 4. dist. 7. de penitentia: *Si scirem, tibi non prodesse, non te monebam.* Quarta, si ex delicto etiam occultè machinato, imminet reipublicæ, vel etiam alicui privato grave damnum, quale v. g. est: proditio, falsificatio monetæ, ruina spiritualis proximi: cædes, incendium, quod moram non patitur, & secreta tali admonitione non creditur tollendum vel amoliendum, Sanchez. *consil. L. 6. c. 2. d. 5. n. 9.* Lessius *de justit. L. 2. c. 30. n. 10.* & 17. Wiestn. h. t. n. 43. & 61. Reiff. n. 66. Quinta, si delictum statim sibi denuntiari præcipit Prælati, ut respectu certorum delictorum solent inquisitores hæreticæ pravitatis, Castrop. *de carit. rr. 6. d. 3. p. 13. n. 4.* Sexta, dum domestici, aut etiam extranei delicta occulta etiam gravia domesticorum patrifamilias, uti & delicta scholasticorum à condiscipulis, alitve, præfecto scholarum, aut magistro sine prævia delinquentium monitione ad eorum salutem correctionem, ac competentem iis punitionem statim denunciare solent; absque eo, quòd talis denunciatio deficiat à denunciatione caritativa, cum non tendat ad vindictam, sed ad salutem punitionem, ultimatè spectantem emendationem, ad quam parentes, patres familias, præceptores respectu sibi commissorum, sine eorum gravi infamatione aptiores censentur, Layman. *L. 3. t. 3. part. 2. c. 4.* citatis Cajetan. 2. 2. q. 73. a. 2. Navar. in *manual. c. 18. n. 33.* Septima, dum in religionibus vi statutorum delicta graviora etiam occultissima, soli delinquenti & denuncianti, qui ea

extra

extra confessionem, & citra secretum naturale scit, nota, sine monitione pravia superiori denunciari ordinariè debent, ut Sanchez. *L. 6. mor. c. 18. num. 46. & 50.* Castrop. *l. c. p. 10. n. 2. & 3.* Suarez. *Tom. 4. de relig. L. 10. c. 9. n. 11.* Laym. *L. 3. t. 3. p. 2. c. 4. n. 5.* ex ea etiam ratione, quòd superior religiosus ordinariè loquendo, melius & efficacius monere, corrigere & emendare possit, removendo occasiones, & invigilando delinquenti, ita fere Reiffenst. *n. 71. & 72. & 73.* bene notans in religionibus, & rarò quoque apud sæculares requiri monitiones istiusmodi fraternas, quia plerumque & fere ordinariè adest una ex prædictis exceptionibus. Quod si tamen, ut potest quandoque contingere, inferior æque idoneus foret, ac superior ad efficaciter emendandum delinquentem; in eo casu præmittendas ab eo dictas monitiones, antequam paternè denunciaret delictum superiori religioso, docent Sanch. & Laym. *ll. cit.* Octava, dum quilibet in particulari, imò & totæ communitates dicto Evangelicæ denunciationis, & fraternæ correctionis ordini renunciant, quòd fieri etiam potest ex fine etiam honestissimo, nempe ex studio majoris perfectionis, renunciando juri suo, & famæ propriæ, uti de facto contingit in pluribus religionibus juxta jam dicta. Neque per denunciationem talem immediatè factam Prælato omiſſa illa monitione prævia delinquentis contravenitur præcepto divino aut naturali, in quo aliàs, ut dictum, fundatur ordo denunciationis & correctionis Evangelicæ, dum dicta denunciatio immediata fit de consensu & voluntate delinquentis denunciati; sicut præcepto Divino & naturali, intentoque fini servandi sigillum confessionis non contravenitur, dum manifestatio auditorum in confessione sacramentali fit ex voluntate, & de expressa licentia ipsius consentientis, utpote domini famæ & honoris sui: ac ita rectius contra paucos alios docent Suarez. *Tom. 4. de relig. L. 10. c. 7. n. 28.* Sanch. *conf. mor. c. 18. n. 43.* Cönnick. *d. 28. d. 11. n. 297.* Castrop. *tr. 6. p. 9. num. 3.* conformiter constitutioni Gregorii XIII. *ascendente domino. edita Calend. Junii 1584.* quæ confirmavit institutum societatis, & sub excommunicatione prohibuit impugnationem cujuscunque ejusdem societatis constitutionis, inter quas est dicta delatio immediata defectuum ad superiorem. Et inter cætera damnavit libellum cujusdam impugnantis memoratam denunciationem in societate usitaram, teste Alphons. Rodrig. *de perfectione p. 3. tr. 8. c. 6.* Castrop. *l. c. n. 4.* circa quæ tamen cum Suar. *l. c. c. 12. n. 3.* & Sanch. *cit. c. 18. num. 50.* norandum, confessionem illam famæ respectu defectus occulti deferendi immediatè ad superiorem in societate fieri tantùm ad illum, ut patrem, & non ut judicem; quia sic cedenti denunciatio est utilior, & minùs onerosa. Unde licet vi illius superior in denunciatum animadvertere queat moderata & paterna correctione, judicialiter tamen & rigorosè contra eum procedere nequit, ut Sanch. & Suar. *ll. cit.* apud Wiestn. *b. t. n. 64.*

4. Resp. Quartò, præmissis binis monitionibus, si monitus fraternè non respiscat, ad eundem in hac denunciatione evangelica Judex, seu Prælatus ecclesiasticus formato oblatoque libello, in quo narretur legitime adhibitas dictas monitiones, monitumque in peccato persistere, rogando, ut is eum, qui v. g. rem alienam cum peccato retinet, desistere à peccato, restituendo rem domino suo, compellat, non tantùm per censuras ecclesiasticas, sed & per missionem domini in earum possessionem, Marant.

l. c. n. 5. & 6. citatis Bald. *in anib. ad hac. c. de usur. col. 2. in fin.* & Felin. *in c. novit. de judic. col. fin.* qui dicit, hunc esse bonum modum recuperandi rem per alium detentam, dum aliud ad hoc civile remedium deficeret. De cætero denunciatus in dicto libello se inscribere, & ad probandum crimen denunciatum non tenetur: si enim ad hoc non tenetur, qui denunciatur judicialiter, ut paulò post dicitur; multò minus teneri videtur, qui denunciatur charitativè, Laym. *L. 3. tr. 6. c. 3. n. 5.*

Quest. 24. Quinam charitativè denunciare possint, aut etiam ad hoc obligentur.

1. Resp. Ad primum: quilibet denunciare potest charitativè, quin & infames & criminosi, vel aliàs ad accusandum inhabiles modò ipsi non perseverent in crimine, ob quòd infames sunt, aut ad accusandum inhabiles; quia, qui propria peccata non corrigit, præterquam, quòd sit indignus, ut corrigat, & audiatur; præsumitur non bono zelo denunciare, ut Glof. *in c. 19. c. 2. q. 1. v. eod.* Wiestn. *n. 58.* cessante hac conditione, ad denunciandum admittuntur prædicti: non enim refert, quis denunciat, modò animam fratris sui lucratur, ita Pirh. *b. t. n. 86.* cum Abb. *in c. novit. de judic. n. 390.* Durand. *in spec. L. 3. p. 1. tit. de denunc. §. 2. n. 8.* & communi: idque, etiam si juraverint, se non denunciaturus, Reiffenst. *n. 77. arg. c. 26. §. fin. de jurejur.* ex ea ratione, quòd hac denunciatione non intendatur vindicta, sed bonum seu emendatio, & salus animæ delinquentis: sic in specie potest is, qui sententiã injustã, quæ jam transit in rem judicatam, succubuit, etsi exclusus sit ab omni remedio civili, adhuc denunciare evangelicè illum, quem scit injustè sententiam obtinuisse, & per hanc denunciationem compellere ad restitutionem eorum, quæ vi talis sententiæ adversarius obtinuerat, ut sic à peccato desistat; ita Marant. *p. 6. t. de denunc. n. 6.* cum Abb. *in c. 1. de concess. præbend. col. fin.* modò tamen ei constet de conscientia injusta obtinentis; quòd ei constare potest, si obtinens fortè extra judicium confessus fuerit, se injustè obtinuisse, juxta eosdem.

2. Resp. Ad secundum: quilibet ex præcepto charitatis fraternæ ad hanc denunciationem tenetur, cum dicta verba evangelica præferant modum præceptivum, Abb. *l. c. n. 35. & 36.* Pirh. *l. c.* contra Joan. Andr. *in cit. c. novit. num. 6.* & alios quosdam, qui tenent, non esse obligationem denunciandi aliam, quàm qualis est ad alia opera pia, nempe consilii; nisi respectu illorum, ad quos spectat correctio, ratione curæ & officii. Sed neque ab hac obligatione denunciandi charitativè excusantur, qui in jure non admittuntur tanquam testes legitimi, aut etiam illi, qui ad testificandum non obligantur; quia hæc obligatio oritur ex jure naturæ & præcepto charitatis, impediendi damnum proximi, quando fieri potest sine gravi dispendio. Unde nullo privilegio juris aut exceptione tolli potest, ubi hæc denunciatio necessaria aut profutura creditur ad dictum finem, de Lug. *l. c. n. 15.* Verùm quid sit de hac obligatione denunciandi fundata in natura rei & præcepto evangelico, vi edictorum, seu præcepti ad denunciandum facti à Prælato seu superiore, non tenetur quis denunciare charitativè, sive Prælato ut patri; cum istiusmodi edicta & præcepta, ut si quis sciat tale crimen commissum, denunciaret seu deferat ad superiorem, ordinariè ordinentur ad forum externum, & ad judicium; unde tales

tales denunciations, & manifestationes ad præceptum superioris factæ excipiuntur in scriptis & eoram notatio, asservanturque, ut accedente alia notitia possit inchoari processus, de Lug. d. 38. f. 2. n. 31. qui tamen idiplum sic limitat, ut, si constaret de intentione superioris volentis denunciari ut patri, subditi teneantur obedire servato ordine correctionis fraternæ, & manifestare delicta etiam occulta, quorum nulla est infamia aut probatio, modò superior æstimaretur tantæ virtutis & prudentiæ, ut prodesset possit, & non obesse; esseque adhuc tunc denunciationem faciendam juxta ordinem charitatis, cum ordinaretur ad bonum proximi, notat Nav. apud de Lug. l. c. secus si superior credatur minus prudens & mansuetus, ut idem cum Sanch. L. 6. conf. c. 2. d. 17.

Quest. 25. Quenam delicta charitative denunciari possunt?

R Esp. Quodlibet delictum, etiam occultissimum, & nulli notum, præterquam delinquenti & denuncianti, denunciari charitative potest. Reiff. h. t. n. 78. cujus tamen contrarium sentire videtur Pirh. b. t. n. 86. dum ait: hæc denunciatio charitativa locum habet in quolibet delicto occulto, modo non sit omnino occultum, sed saltem probari possit per duos testes. Unde hoc ipso à contrario sentit, in eo locum non habere dictam denunciationem, si non nisi denunciati notum sit; quia tunc per duos testes probari nequit. Verum probabilis est, eum locum habere in eo casu, ubi crimen soli committenti & denunciati notum est: uti & locum habet in delictis notoriis, ut dictum q. 23. n. 1. ex Pirh.

Quest. 26. Facta denunciatione charitativa, qualiter procedere debeat superior?

R Esp. Facta hac denunciatione, dum crimen occultum est, & nemini præjudiciosum superior, seu Juxta tenetur se accommodare intentioni, seu petitioni denunciantis, illiusque modo denunciandi, ita ut, si hic eidem ut patri crimen denunciaret, volens, ut delinquentem non nisi secreto nomine, vel non nisi uno alterove præsentem & taciturno moneat, corrigat aut puniat, id omnino servare teneatur superior, peccetque graviter, si denunciatum publicè confundat aut puniat, ita Arg. can. si peccaverit. caus. 2. q. 1. cum communi, Reiffent. h. t. n. 74. ne aliàs injustè diffamando subditum, non tam paternum correctorem, quam injustum proditorem ageret, ut dicitur cit. can. Si verò crimen jam est notorium, aut majori parti communitatis cognitum, non tenetur superior juxta petitionem denunciantis procedere, in corrigendo & puniendo denunciatum, sed potest, imò plerumque tenetur, processum criminalem contra illum instituere per modum inquisitionis, maximè dum delictum est scandalosum, Reiffent. num. 75. cum Ludov. de Ameno in praxi criminali tit. 9. v. denunciatio §. 1. n. 7. ed. quòd occasione denunciationis evangelicæ, cum resciat delictum notorium, jam ex officio inquirere, & inquirendo instituere processum possit, & bono communi exigente teneatur, non quidem vi denunciationis evangelicæ, sed vi officii sui, etiam nullam faciendo in processu mentionem istius sibi factæ denunciationis: quin & potest denunciante adhibere testem, aut eidem, ut Reiffent. mandare, ut denunciaret judicialiter, si delictum vergat in præjudicium communitatis vel ter-

R. P. Leur. jur. can. Lib. V.

tii: cum etiam in eo casu, quisque ex serentur denunciare judicialiter, adeoque denunciatis petens à superiore servari modum aliàs in denunciatione evangelica servandum, audiendus non est.

Quest. 27. An & quando superior delicta occulta sibi charitative denunciata, revelare, haustaque ex hac denunciatione scientia viri possit?

R Esp. Ad primum: Prælati seu Superior delictum occultum gravè charitative sibi denunciatum manifestare aliis non debet, si solus emendare possit; si verò id non potest, debet illud manifestare alteri potenti adhibendum remedium; Quin &, si is solus ad hoc non sufficiat, pluribus, qui necessarii videbuntur ad denunciati emendationem, Laym. L. 3. tr. 4. c. 3. n. 4. Idque, etiam si denunciatis inhiberit adhiberi plures; cum aliàs hæc denunciatio frustraretur suo fine, qui est emendatio denunciati, aut etiam impeditio vel amolitio scandali, aut damni, si quod ex delicto denunciato imminet tertio alicui, aut is de facto patitur. Sic in specie per se loquendo concessum est patri familias delicta occulta etiam gravia liberorum, famulorum, & ancillarum revelare matri familias, & ob paritatem, aliis licitum est, eorundem delicta denunciare tali personæ, quæ ob incumbentem ei curam administrandi familiam, jus & autoritatem habet salubriter corrigendi, & puniendi istiusmodi domesticorum delicta. Idem est de revelatione talium delictorum occultorum à scholaribus commissorum, facta eorum præceptoribus puniendi gratia; modò ex tali revelatione & punitione plus commodi, quam incommodi secuturum speretur, Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 4. n. 11. citati: Navar. in manual. c. 25. n. 58. Molin. de just. t. 4. d. 29.

2. Resp. Ad secundum: quamvis Prælati denunciatum sibi delictum subditi sui secretum servare teneatur, nullà causâ urgente ad ejus revelationem; nihilominus notitiâ illius haustâ ex ejusdem delatione charitativa uti potest ad delinquentis gubernationem, v. g. invigilando illi sollicitius, præscindendo occasiones, mittendo illum aliò, vel etiam movendo ab officio sub probabili aliqua ratione citra ejus infamiam, Laym. L. 3. tr. 6. c. 2. num. 5.

Quest. 28. An & qualiter Prælati, Pater familias, Ludimagister constituere possit aliquos, qui suorum delicta observent, ad charitative ea sibi denunciandum.

R Esp. Cum Laym. L. 3. t. 3. p. 2. c. 4. n. 12. citante Bannez. & Turrian. id eum posse, attendendo tamen constituti denunciatoris ingenium, prudentiam, affectus; cavendòque, ne plùs ei credat, quàm oportet, spectatis omnibus circumstantiis; item cavendo, ne jubeat observari in particulari personam certam, quæ alioquin publicè suspecta non est, ne aliàs ejus fama patiat; quamvis tamen quandoque talis causa esse possit, v. g. periculum impendentis mali alicujus, ob quam talis qualis diminutio famæ personæ jussu observari, posthabenda sit ejusdem spiritali bono aliorumve damno, Laym. l. c. item curando, ne constitutus ad observandum & denunciandum, factaque ab eo denunciatio cognosci possit à denunciato, nisi aliud gravitas aut periculum postulet, & tum non curandum, quòd

quòd denunciandus aut denunciatus veniat in dictam notitiam, & exinde denunciatus passurus sit quaecumque incommodum, utpote posthabendum bono denunciati vel bono communi. Unde jam etiam prudens superior, nulla urgente causa contrarium, poterit facta jam sibi denunciazione supersedere correctione, eam differendo in tempus opportunius, Laym. *ibid.*

Quest. 29. Qualiter charitativè denunciatus in denunciando procedere debeat.

R Esp. præter dicta q. 23. de præmittendis denunciazione charitativè, monitio secreta delinquentis ante omnia procedere debet ex lege & motivo charitatis, habendo semper præ oculistanquam finem hujus denunciazione bonum spirituale, tum delinquentis, nimirum ejus correptionem & correctionem; tum communitatis, nempe impeditorem & amolitionem scandali, si quod ei immineret, dein præcavere debet, ne denunciet incerta tanquam certa & explorata; item ne delicta nimis augeat, sed simpliciter deferat, prout gesta sunt; neque dicat delinquentem habere consuetudinem sic delinquendi, si semel tantum, iterumque illum sic deliquisse sciat, Laym. *cit. n. 12.* cum Turrian. d. 39. du. 5.

Quest. 30. Quinam judicialiter denunciare & denunciari possint, aut non possint?

1. R Esp. primò. Denunciare posse, & ad sic denunciandum etiam publice, etsi aliàs ad accusandum inhabiles, admitti posse omnes juxta communem tribunalium praxin & receptam hodie consuetudinem, eò quòd per hanc denunciazione sternatur solum via ad inquirendum; asserit cum Ludov. Ameno *tit. 9. v. denunciatio. §. 3. n. 15.* Reiffenst. *h. t. n. 86.* quamvis subjungat in suo ordine servari contrarium, nempe inhabiles ad accusandum, haberi etiam inhabiles ad denunciandum judicialiter. Verùm quicquid sit de hoc, generaliter loquendo, criminosi à denunciando judicialiter repelluntur, juxta *c. cum in tua de spons. nisi suam suorumque injuriam prosequantur, arg. c. 2. caus. 4. q. 6. Pirh. h. t. n. 95.* Unde etiam publicus concubinaris ad denunciandum aliorum peccata admittendus non est, juxta *c. vestra de cohabit. cum mulier. Gl. in cap. cum dilectus. h. t. v. concubinaris. Host. v. excommunicationis. Pirh. l. c.* qui tamen etsi idem dicat de excommunicato ob concubinatum publicum, juxta quod in *cit. c. dilectus*; utrumque sub disjunctione conjungitur; nempe concubinatum publicum vel excommunicationem (intellige incursum ob aliam causam sufficere ad hoc, ut repellatur quis à denunciando judicialiter. De cætero nullo casu denunciare possunt, qui delicti notitiam ex sola confessione sacramentali habent, ut cum communi de Lug. d. 38. §. 2. n. 37. Adde quòd licet accusatio fieri non possit per alium, v. g. per procuratorem, judicialis tamen denunciatio per eum fieri possit. Pirh. *l. c. n. 35.* cum Abb. Plura de his paulò post.

Quest. 31. An & quinam obligentur ad denunciandum judicialiter citra præceptum judicis vel superioris?

R Esp. Quamvis ferè nunquam privati citra tale præceptum obligentur ad denunciandum propriè judicialiter, cum satisfaciant suæ obligationi denunciazione Evangelica; vel ad summum

canonica, qua datur notitia judicis, committitur. que ejus prudentiæ, quid fieri oporteat, de Lugo *l. c. n. 14.* tenentur tamen ad hoc, quibus ex officio incumbit procurare, ut delicta puniantur, quales sunt fiscales, custodes, syndici, alique ad hoc munus deputati, cæteris, non nisi ad denunciandum canonicè obligatis, quando necessaria est denunciazione ad damnum publicum vel alicujus privati impediendum aut amolendum, quod aliter impediti nequit, sine magno & proportionato damno judicialiter denunciantis; qui tamen ad hanc denunciazione canonicam non tenentur ex justitia, ut patet, sed solum ex charitate, ita ut ex omnia hac denunciazione non obligentur ad restitutionem & compensationem damnorum inde ortorum; ita de Lug. *l. c.* remittens ad Sanch. *l. 6. conf. c. 2. d. 9.* Sic quoque tenetur quilibet saltem ex charitate, ad denunciandum judicialiter crimen cedens in publicam perniciem reip. aut præjudicium tertii, si certum sit ei, denunciazione evangelica sufficienter occurrere non posse. Sanch. *l. 6. conf. c. 2. d. 9. n. 4.* Sylv. *v. denunciatio. Fachin. l. 9. contrrov. c. 86.* cum communi. Si verò ei occurrere potest, omnia judiciali denunciazione, evangelicè denunciandum crimen, nisi tamen specialiter expedit, ut crimen ad exemplum aliorum publicè vindicetur, Laym. *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. n. 13.* Et sic in specie clericum teneri ad denunciazione canonicam criminis digni pœna sanguinis, quando aliter malum imminens reip. aut alicui privato impediti nequit; facta tamen protestatione debitâ quòd non intendatur vindicta, aut pœna sit solum impeditio damni, docet de Lug. *l. c. n. 16.* citans pro hoc Sanchez, *uri ante. n. 10.* idque ex ea ratione, quòd, cum hæc obligatio sit juris naturæ, non possit jure positivo impediti. Unde nec incurrit irregularitatem, si pœna sanguinis sequatur, cum irregularitas imposita non sit, pro casu, in quo Lex naturæ clericum obligat ad aliquid sub peccato.

Quest. 32. Respectu quorum delictorum sit obligatio denunciandi ea judicialiter, orta ex interrogatione vel præcepto Superioris?

1. R Esp. primò supponendo primò posse Superiores habentes indicia sufficientia interrogare de delicto hic & nunc commisso. Supponendo secundò, posse illos, & imprimis Episcopos, Vicarios, Visitatores, similesque Prælatos Ecclesiasticos, imò & Judices sæculares, præcipere sub variis etiam pœnis, ut qui tale vel tale delictum sciunt, illud manifestent, intellige, etiam judicialiter denunciando, nimirum in ordine ad vindictam publicam, Gl. in *l. civile c. de furtis. Abb. inc. delictis. de excess. Prælat. Nav. Soto,* quos citat & sequitur de Lugo *l. c. n. 17.* conformiter usui & consuetudini approbatæ, in *Trid. sess. 23. c. 3.* Supponendo tertio in talibus edictis seu præceptis variam esse posse mentem præipientis, ratione objecti, vel modi denunciandi; dum quandoque præcipitur, ut manifestetur fama de delicto, aut ejus notorietas; quandoque accusatio; quandoque denunciatio, eaque vel evangelica, vel judicialis; quandoque testificatio: quæ mens ex ipsis verbis præipientis, vel interrogantis, vel etiam ex materia colligenda, ut de Lug. *l. c. n. 18.* quem vide. Supponendo quarto, Superiores in talibus edictis habere intentionem tacitam vel expressam, ut manifestatio fiat servato juris ordine in tali denunciazione servando Lug. *l. c.* Unde his suppositis

2. Resp.

2. Resp. secundò in genere, dum occultum delictum denunciari potest, est etiam obligatio denunciandi illud, eo modo, quo aliàs denunciari debet; secus, dum denunciatio est illicita. D. Thom. 2. 2. q. 3. a. 7. ad 5. Sylv. v. *correctio* q. 7. Navar. in *man. c. 17. n. 114.* Sanch. l. 3. tr. 3. q. 2. c. 4. n. 8. Unde denunciare quis non tenetur superiori interroganti de crimine occulto, dum illud incerto tantum rumore, vel à personis indignis fide novit. Sanch. l. c. n. 7. Nav. l. 5. *conf. 3. de heret. n. 1.* Cón. 10. 2. d. 27. *dm. 7. n. 61.* Laym. l. c. *coroll. 2.* Item denunciare non tenetur superiori interroganti, dum firmiter credit delictum plenè emendatum, & parti lætæ satisfactum; cum tunc cesset finis denunciationis, adeoque parcendum famæ aliàs denunciandi, Nav. in *man. c. 25. n. 46.* Laym. l. c. *coroll. 1.* Item non tenetur judicialiter denunciare interroganti, neque licetè potest, si speret, se secreta admonitione delictum emendaturum, aut impediturum, Laym. l. c. *coroll. 3.* cum D. Thom. *cit. a. 7.* Nav. l. c. c. 22. n. 83. Guttier. l. 1. *can. 99. c. 11. n. 17.* Item denunciationem intermittere debet, interrogatus à Prælate de crimine occulto, si arbitratur ex ea majus incommodum aut scandalum oriturum, Nav. l. c. n. 29. Laym. *coroll. 4.* Qui licet addat, hæc à se dicta esse de denunciatione charitativa & canonica, videntur tamen non minùs locum habere in denunciatione judiciali.

3. Resp. tertio in genere. Videlicet præcipientis denunciationem est obligatio denunciandi judicialiter (de denunciatione siquidem judiciali hic agitur, cum juxta dicta supra q. 24. istiusmodi edicta ordinariè ordinentur ad forum æternum, adeoque de ea intelligenda, etsi in præcepto non fiat expressa mentio denunciationis judicialis) delicta non tantum ea, ad quæ sic denuncianda quis aliàs tenebatur, ut habet communis; superaddendo hac ratione priori obligationi obligationem seu debitum obedientiæ: Verùm etiam ea, quæ quidem poterat, sed non tenebatur denunciare, Sanch. l. 6. *conf. c. 2. d. 14. n. 1. & dub. 15. n. 8.* illud ut certum supponens de Lug. l. c. n. 30. qui licet aliquo modo id restringat, dicendo, plerumque ad hoc teneri subditos; probari tamen id ipsum posse ait ea ratione: quòd denuntia delicta, ex quorum omnia denunciatione licet non oriatur magnum reip. damnum obligans secundum se ad denunciandum; quia tamen secum afferunt aliquid, ratione cujus eorum denuntiatio sit actus honestus, hæc præcipi possit, atque ita subditus, qui aliàs non tenebatur denunciare, jam vi talis præcepti teneatur obedire & denunciare. Unde jam etiam in specie vi talis præcepti esse obligationem denunciandi judicialiter delicta contra bonum commune vel in damnum privati, pendentiæ adhuc in fieri vel conservari, dum damnum tale est, quod quisque independentè à tali præcepto seu edicto tenebatur impedire omni via, etsi ea probati non possint in judicio, tanquam indubitatum tenet de Lug. l. c. n. 24. cum Dian. *tr. de denunciat. resol. prima.* citante pro se multos alios, probatque id ipsum ex usu communi, præsertim in tribunali S. Inquisitionis, ubi denunciare etiam jubentur illi, qui plenè probare non possunt. Ut & ex Bullis Pontificum Pii IV. & Greg. XV. in quibus poenitens jubetur denunciare confessorium sollicitantem in confessione ad restitutos: quod tamen poenitens, cum sit unicuique testis probare nequit, contrarium tamen tenentibus pluribus aliis relatis à de Lug. & inter eos Suarez de *cenfur. d. 20. §. 3. n. 11.* & Sanch. l. c. d.

R. P. *Leur. Jur. can. Lib. V.*

14. hoc nixis fundamento; quòd denunciatio judicialis ordinetur ad punitionem, quæ, quia fieri nequit, ubi delictum non probatur, sit inutilis; quod tamen fundamentum bene diluit Lug. n. 26. hac ratione: quod licet delictum probari nequeat, ejus tamen denunciatio serviat ad plura conducentia aut etiam necessaria ad punitionem denunciati, v. g. ad inquirendum specialiter de persona denunciata, eique invigilandum; item ad hoc, quod accedente ad hunc unicum testem denunciato alio et ignoto, coram quo idem delictum potuit esse commissum, aut aliis indicis, quæ fortè iudex habet, accedentibus, jam plena confurgat probatio, ut denunciatus incarcerari & torqueri possit. Atque ita, si iudex præcipiat sub excommunicatione denunciari sibi crimen, quod probari nequit, tale præceptum non contineret errorem intolerabilem, ut cum Navar. ait Angel. v. *excommunicatio* c. 3. §. 20. Procederèque videntur hæc à fortiore, dum delicta sunt gravia, v. g. proditio reip. machinatio mortis principis, speciali eorum gravitate fortius urgente tale præceptum denunciandi delictum, etsi probari nequeat; v. de Lug. l. c. n. 25. qui de cætero n. 27. monet, circa denunciationem delictorum, quæ probari nequeunt, attendendum ad verba talium edictorum, num explicitè vel implicitè contineant præceptum denunciandi, etsi delictum probari non possit; item ad gravitatem materiæ; & in dubio semper præsumendum pro Prælate, cum velle denunciari ea delicta etiam occulta, quæ probari nequeunt; deque justitia talis præcepti & obligatione illud implendi, maximè in delictis, quæ sunt contra fidem & religionem, utpote ex quibus graviora & certiora mala oriuntur; dubitari nequit.

4. Resp. quartò. Contra vi edictorum non est obligatio in sequentibus casibus, primò, dum delinquens est omnino emendatus, omneque damnum reparatum, sublatoque scandalo, Reipublicæ (dum crimen erat publicum) satisfactum, deque ea emendatione & satisfactione constat certò, nec est periculum recidivæ; cum tunc cesset ratio præcipiendi, & finis denunciationis, & consequenter obligatio. Nav. in *summ. c. 25. n. 46.* Soto de *just. q. 5. a. 1. in fine.* & de *sigillo memb. 2. q. 6. concl. 2.* De Lug. l. c. n. 19. Avila de *cenfur. p. 2. d. 5. n. 4.* Estque responsio sic clausulata communis, secus verò est, si delictum sit publicum, & correctio secreta, & vel sic reipublicæ non plenè satisfactum, aut scandalum sublatum; tunc enim superiorem habere adhuc jus ad procurandam reip. satisfactionem per punitionem publicam, & consequenter ad præcipiendam denunciationem judicialem, tradit de Lug. l. c. remittens ad Sanch. ubi supra d. 15. & Dian. tom. 3. tr. 3. *resol. 2.* qui etiam dicit, in dubio emendationis esse obligationem denunciandi.

5. Secundò, dum delictum in damnum solius delinquentis cedens est occultum, etsi probari possit, ex vi edicti non est obligatio denunciandi illud; cum iudex non habeat potestatem inquirendi de occultis, Sylv. v. *correctio* §. 7. Soto de *sigil. l. c. memb. 2. q. 4. coroll. 3. ES 4.* Avila l. c. d. 4. du. 2. Lug. l. c. n. 20. sub hac limitatione; nisi delinquens non credatur alià vià emendandus, & aliunde speretur profutura denuntiatio ad ejus emendationem.

6. Tertio nemo tenetur vi edictorum peccata contra se commissa; cum enim sit consilium evangelicum, remittere injurias proprias, credendum non est, Superiores quoad hæc delicta præcipere contrarium, Ita de Lug. n. 21. si tamen constaret, aut præsumeretur rationabiliter, id eos præ-

cipere, ex fine aliquo honesto præsertim contingente bonum publicum, uti possunt, non videtur quis liberari ab obligatione denunciandi illa delicta.

7. Quartò. Nec tenetur seipsum denunciare delinquens, ut Avil. *l. c. du. 7. Dian. tom. 1. tr. de denunci. resol. 8.* cum pluribus à se relatis; item de Lug. *l. c.* & consequenter nec complices denunciare tenetur, si eos manifestare nequit, quin suum delictum manifestet; nisi fortè delictum cederet in tam grave damnum commune, cui postponenda foret manifestatio proprii delicti. Dian. *l. c. resol. 9.* & de Lug. item sub dicta limitatione, Suar. *de censur. tom. 5. d. 20. §. 4. n. 18.* pluresque alii relati à Lug. Est tamen casus, in quo delinquens potest & tenetur manifestare proprium delictum, v.g. denunciando confessarium, à quo pœnitens sollicitatus in confessione ad turpia in eo confesit, absque eo, quòd hunc consensum suum manifestet, quin & absque eo, quòd iudex de hoc confitentis consensu confessarium illum interrogare, aut etiam de eo dicere volentem audire possit. Uti de hac obligatione manifestandi talem confessarium in dicto casu significasse Urban. VIII. litteris datis 1624. testatur Diana apud de Lug. *l. c.*

8. Quartò. Denunciare nunquam tenentur, quibus de delicto constat ex confessione sacramentali, sed neque irregulariter possunt, quibus notum ex petito ab eis consilio, aut remedio, v.g. Theologi, Advocati, Medici, obstetrices; cum servare in hoc casu secretum ad commercium vitæ humanæ necesse sit. Nisi tamen ex illa occultatione seu non-denunciatione sequeretur damnum reip. aut tertii alicujus, quod machinatur quis contra illum vel illum, Molin. *de just. tom. 6. d. 5. n. 6.* de Lug. *n. 37.* Sanch. *l. c. 2. du. 21. n. 3.* Fagund. *in decal. præcep. 8. c. 51. n. 7.* ex ea ratione, cum majus bonum sit miseris non præcludi viam consulendi viros doctos ac probos, ad remedium suæ miseræ corporalis, vel spiritualis, quam delicta taliter cognita denunciare puniendi; contra Soto, *l. 5. de just. q. 7. a. 1.* ad aliosque citatos à Sanch. *l. c.* quatenus dictam limitationem rejiciant, absolute dicentes, tales à denunciando non excusari, etiam si delictum non vergat in damnum alicujus. Sic etiam, qui sub juramento promissit, se non denunciaturum crimen, cujus notitiam sub secreto accepit, non potest, nec debet denunciare, non vi juramenti, quia sub secreto naturali ejus notitiam acceperat, limitanda tamen hæc ipsa assertio denuò; nimirum nisi ad vitandum damnum imminens ex culpa petentis consilium, à qua is cessare non vult. Unde cognoscens impedimentum matrimonii secreto, denunciare illud potest ad impediendum matrimonium, à quo contrahendo desistere non vult, qui impeditus est contrahere, de Lug. *l. c.* Quid verò sit de denunciando confessario sollicitante pœnitentem ab eo, qui id secreto accepit, statuet ex dictis *n. preced.* & desuper videri potest Dian. *tom. 1. tr. de denunci. resol. 24.* ad quam remittit Lug. *l. c.*

9. Sextò vi edictorum non tenentur denunciare reteras personas, qui contra eas in jure prohibentur, testificare, uti nec ii, qui quidem prohibentur, eogi tamen non possunt ad testificandum contra illas personas, propter conjunctionem cum eis, vel contra honorem, vel statum, ut Episcopi, sacerdotes, de quo v. de Lug. *l. c. n. 35.* qui tamen ait, eam de obligationem denunciandi admitti communiter ab aliis, quando sunt alii, qui denunciare possunt & denunciabunt, & ita tenet Sanch. *l. c. du. 18. n. 9.* Atque ita à denunciando delicta manifestari

præcepta etiam sub excommunicatione, de q. li. gari conjunctos intra quartum gradum, ex ea etiam ratione, quia propter magnam illam conjunctionem viderentur denunciare seipsum, tradit Lug. *cit. n. 33.* Excepta tamen hæresi (quod intelligendum de locis, ubi hæretici non tolerantur) propter maximum nocumentum publicum, quod ea affert. Unde & teneri patrem ad denunciandum filium hæreticum, ex communi tenet Sanchez. *l. 6. consil. c. 2. du. 19. n. 3.* apud de Lug. consentientem, quin & filium teneri denunciare patrem, affirmant Suar. *de fide d. 20. §. 4. n. 21.* Dian. *tr. de denunciacione resol. 4.* Azor. Comisof. Sanctarel. Bonacin. & alii apud de Lugo, aliis ab eodem citatis id negantibus, Sanch. *n. 6.* id distinguente, nimirum filium teneri ad hoc, quando non est probabile alios denunciatus patrem, & quando hæresis est specialiter perniciosa reip. quia pater plures pervertit. Extenditur quoque hoc ipsum ab Avila apud de Lugo, ad delicta alia, quando hæc vergunt in magnum reip. detrimentum.

10. Septimò. In casu quo denunciator ex denunciatione timeret sibi grave malum in vita, honore, pecunia, quod quoque gravius, majorisque momenti contra bonum publicum, ut obligetur denunciare & subire damnum illud proprium. Sanch. *l. c. c. 2. du. 12.* varia adducens illius damni exempla. Dian. *tom. 1. tr. de denunci. ref. 7.* de Lugo *n. 36. cit.* quam pluribus.

11. Octavò. Dum edicto jubentur denunciare, qui sciunt vel audierunt, non tenentur denunciare qui audierunt à levibus personis vel ignotis, quas non possunt declarare, Sanch. *l. c. du. 16.* de Lug. *n. 38.* Quamvis, ut idem, tantum posset esse periculum ex omissione denunciationis imminens, ut quæcumque notitia, à quocumque hausta esset, utilis ad cautelam & malum avertendum, in quo casu judeat esse obligationem communicandi illam qualemcumque notitiam.

12. Nonò. Edicta fundata in præsumptione non obligare ad denunciationem illos, qui sciunt præsumptionem esse falsam, tenent Riccius & Valero apud Dian. *l. c. ref. 10.* docentem contrarium, ad quòd judicium circa suspicionem non pertinet ad denunciante, sed ad judicium Ecclesiasticum, Lug. *l. c. n. 42.* distinguit; ita, ut non sit obligatio, quando non tantum præsumptio est falsa, sed neque quod præsumitur, est peccatum. Secus vero quando, quod falsò præsumitur, est peccatum; sic denunciandus adhuc confessarius sollicitans ad turpia, quia præsumitur suspectus in fide, etsi constet non esse in fide suspectum; delictum enim sollicitationis de se movet ad illam suspicionem concipiendam.

Quest. 33. Quam diu durent hæc edicta, eorumque obligatio post eorundem promulgationem.

1. **R**Esp. primò. Dum promulgata tempore visitationis alicujus ordinariæ, obligant pro toto solùm tempore, quod moraliter sufficit ad talem visitationem, adeoque qui ante hoc tempus vel intra illud novit delictum, denunciare tenetur; seculi si eo tempore transacto novit illud, de Lug. *l. c. n. 39.* eum verò, qui intra illud tempus sciens delictum, culpabiliter omisit, teneri adhuc illud denunciare dicto tempore elapso, docet Sanch. *cit. c. 2. du. 25. n. 8.* cum Nav. & aliis, cuius contrarium tenet Fagund. *in decal. præcep. 8. c. 2.* cum Sayr. quibus consentire videtur de Lug. ad quòd præceptum illud

illud videatur alligatum ad tempus visitationis. Licet culpabiliter omittens intra illud denunciationem, jam incidit in excommunicationem, dum sub ea præceptum latum est.

2. Resp. Secundò: Ediçta verò istiusmodi lata ab Inquisitionibus durant per totum annum, donec alia promulgentur, Lug. l. c. ut cum Sanchez & Avila.

3. Resp. Tertio: Dum aliàs istiusmodi ediçta ab aliis Prælatis, independenter etiam à visitatione, promulgari quandoque solent, assignatis tribus vel sex diebus pro termino, intra quem facienda est denunciatio; dies hi numerandi sunt, non à die promulgationis, sed notitiæ ejusdem; cum dentur hi dies, ut ii, quibus præceptum denunciare, consulere & considerare possint de rebus denunciandis, Sanchez. l. c. num. 6. de Lugo n. 40. Unde etiam notat Sanchez. L. 6. conf. c. 2. du. 25. n. 6. apud de Lugo. num. 41. quòd si quis ultimo die termini præfixi acceperit notitiam ediçti, incipiant ei currere totidem dies, quot præfixi fuerunt denunciationi faciendæ.

4. Resp. Quarto: Ediçta, quibus excommunicantur damnificatores, si non restituant, & scientes, si non revelent illos, semper obligant, donec damnificator restituat, nisi auctor ediçti fuerit mortuus, vel officio motus; cum tunc expiret obligatio, Nav. in man. c. 27. n. 2. Sanch. l. c. n. 8. Lug. l. c.

Quæst. 34. An denunciationi judiciali præmittenda sit bina monitio charitativa?

Resp. negativè cum Layman. L. 3. t. 3. p. 2. c. 4. n. 13. Less. de just. L. 2. c. 3. du. 3. Castrop. de charit. tr. 3. d. 3. p. 16. n. 3. Molin. de just. tr. 4. d. 132. n. 6. Palud. Soto apud Reiffenst. contra Azor. p. 3. L. 13. c. 25. du. 5. Pirb. h. t. num. 91. quatenus docent binam monitionem requiri ad denunciationem, quæ sit in foro Ecclesiastico, non tamen ad faciendam in foro civili; pro ratione responsionis est consuetudo, usus & praxis omnium tribunalium, quæ nullus Judex de correctione illa charitativè facta interrogat, aut de ea faciendâ monet vel mandat; quòd tamen facere deberet, si prævia, secreta, fraternâ correctio ad valorem & substantiam judicialis denunciationis requireretur. Alia ratio desumitur ex fine hujus denunciationis principali, qui non est emendatio, vel bonum privatum delinquentis, sed vindicta publica ad bonum publicum, ut nimirum alii illâ terreantur, & à similibus committendis retrahantur. Unde talis denuntiatio potius actum justitiæ, quam charitatis contineat, Reiff. h. t. n. 99. His non obstantibus juribus, quæ in contrarium adferunt adversarii: quia loquuntur, non de denunciatione judiciali propriè tali, seu criminali ad vindictam publicam, sed de denunciatione evangelica, vel de canonica, quatenus hæc ad illam reducitur, vel intelligendi sunt in ordine ad pœnam, quæ de speciali jure, vel saltem de consilio requiritur. Et idè non loquuntur specialiter de denunciatione judiciali, quia eo tempore ea non fuit in usu, sed duo tantùm modi judicialiter procedendi per viam nempe accusationis & inquisitionis, quibus jure novo & consuetudine accessit modus tertius, nempe per viam denunciationis propriè talis, quæ hodie frequenter loco accusationis adhibetur, & eosdem fructum cum hac effectus habet; ita Reiff. num. 101. Sed neque hæc posteriora eliduntur dicendo jus canonicum in genere requirens monitionem præviam fundari in ju-

re divino evangelico, contra quod nulla dari potest consuetudo. Nam ex eo gratis dato plus non sequeretur, quòd ad licitè denunciandum judicialiter, (quòd præcipuè intendit Evangelium) requiratur monitio prævia, non verò, quòd etiam requiratur ad judicialiter denunciandum validè, de quo loquuntur Canonistæ: & præcipue procedit responsio nostra, altera quæstione, num requiratur prævia monitio ad denunciandum judicialiter licitè, seu sine peccato relicta Theologis discutienda. Ad quam, si respondeatur affirmativè, jam etiam necesse est dicere, requiri quoque dictam monitionem quoad forum civile, utpote in quo jus divinum non minùs, quàm in foro ecclesiastico obligat. De cætero certum apud omnes, quòd in casibus & circumstantiis omnibus, in quibus denunciatio evangelica fieri potest licitè sine prævia monitione, à fortiore quoque sine illa fieri licitè possit denunciatio judicialis: atque ita delictorum adhuc occultorum, quin & emendatorum, & eorum, quæ non nisi delinquenti nociva, & sic cujuscumque delicti denunciationem licitè fieri posse, modò probari possit, tradit Laym. L. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. n. 13. citatque ab eo Pet. Nav. L. 2. c. 3. n. 254. Less. L. 2. c. 30. du. 3.

Quæst. 35. Quenam requirantur ad legitime procedendum in denunciatione judiciali?

Resp. Requiritur ferè eadem, quæ in accusatione, excepta inscriptione, quæ tamen & ipsa hodie vix est in usu, ut Less. de just. tr. 6. c. 3. n. 4. & juxta à nobis dicta supra: quia vices accusationis subit, ut Clar. cum communi. Proinde requiritur primò: ut in scriptis fiat, vel oretenus à denunciatore, prolata exceptaque per Actuarium, seu Notarium publicum, referatur in acta. Secundò, ut exprimat nomen Judicis, denunciatoris & denunciati. Tertio, qualitas seu species delicti, ejusdemque commissi locus & tempus, nimirum annus, mensis, & probabiliter etiam dies. Suntque hæc omnia de forma denunciationis hujus substantiali, & ita necessaria, ut si unum ex illis omittetur, processus sit nullus, & denunciatus absolvendus; ut Ludov. de Ameno tit. 9. v. denuntiatio, §. 4. q. 4. n. 36. Reiffenst. h. t. n. 94. cum Clar. aliisque communiter. Quarto requiritur, ut denunciator, licèt ipse per se delictum probare non teneatur, (in quo differt ab accusatore) teneatur testes denominare, instrumenta, probationes, aliaque media, quæ scit vel habet, judici suggerere, Arg. L. 6. §. 3. ff. de Senat. Consulte. Turpill. ut ex tali instructione Judex cognoscere queat, an delictum sufficienter probari, & consequenter is denunciationem recipere, inquirere, processum instituere, an verò eam rejicere possit vel debeat. Unde statim ab initio ad id teneatur denunciator; in quo iterum differt ab accusatore, qui etsi & ipse testes, aliasque probationes una cum libello producere possit, sufficit tamen, eum illos producere tempore, quo ad probandum erunt necessarii.

Quæst. 36. Quenam delicta judicialiter denunciari possint, vel non possint?

1. Resp. Omnia crimina, tam privata, quàm publica, tam aperta, quàm occulta, de quibus nulla adhuc infamia delinquentis, judicialiter denunciari possunt, quòd probari valeant, Fagn. in c. 24. h. t. n. 72. Passerin. in tribun. regular. q. 7. a. 3. n. 15. Laym. L. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. n. 13. citans Pet. Navar. L. 1. c. 3. n. 254. Reiff. h. t. num. 88.

Arg. c. 3. in sine caus. II. q. 3. can. 3. caus. 6. q. 2. c. 27. c. 2. q. 7. ex ea ratione, quod publicitas & infamia delicti tantum requiritur ad processum instituendum media inquisitione, c. 2. & c. 24. h. t. dum in denunciatione denunciator supplet vices accusatoris: tum quia denuntiatio judicialis principaliter non respicit bonum & emendationem delinquentis, sed publicam vindictam illius in exemplum & terrorem aliorum. Unde & hac denuntiatio non attendit durantem adhuc bonam famam delinquentis, utpote quæ tanquam bonum privatum postponenda bono publico seu communi; quod sequitur ex Passerin. l. c. n. 17.

2. Dixi tamen: modo probari possit; siquidem delictum est occultum, ut probari legitime nequeat, (nisi vergat in præjudicium communitatis, vel tertii alicujus privati) denunciari judicialiter nequit; ita communis arg. c. 3. caus. 6. q. 2. & caus. 24. q. 8. l. 8. & l. fin. c. delatum. Cum enim delatum crimen non probatum legitime puniri nequeat, denuntiatio hæc per se instituta ad vindictam publicam foret inutilis, ac ita sine fructu læderetur fama denunciati, talisque denunciator reputabitur calumniator, & pœnæ calumniatoribus statutæ, vel saltem extraordinariæ arbitrio judicis statuendæ obnoxius. Nec Judex vi illius ad inquirendum, formandumque processum procedere potest. Unde etiam rectè infert Reiffenst. n. 90. delictum soli delinquenti nocivum judicialiter denunciari non posse, dum unus solus præter delinquentem non habens ulla indicia alia, aut probationis media, id novit. Bene tamen, si duo præter delinquentem id sciant, quia jam probari potest. Nullus tamen eorum potest esse denunciator judicialis, etsi denunciationem ex certis causis utilem aut necessariam judicent: quia si unus eorum denunciaret, is non potest esse testis, ac ita jam non nisi unico teste existente, delictum probari nequit. Sitamen in hoc casu præter unum testem adessent indicia sufficientia commissi criminis, quibus cognitis superior dein judicialiter uti potest & inquirere, tunc fraternè denunciatus potest esse testis, & sic per duos testes probari delictum. Unde tunc expedire, ut delictum non statim denunciatur judicialiter, sed fraternè, suadet Reiffenst. n. 91. additque n. 92. in dubio, an quis judicialiter deferre possit aut debeat, optimum esse, rem deferre ad Superiorem tanquam patrem, eumque consulere, num expediat delictum quoque denunciare judicialiter.

Quest. 37. Coram quo fieri possit denuntiatio judicialis, seu cujus sit, eam admittere?

1. Resp. Primò in genere. Fieri non potest, nisi coram Superiore, vel Judice habente jurisdictionem in denunciatum, & pro eo foro, ad quod spectat delictum, de quo sit, vel causa, in qua sit denuntiatio, ut habet communis. Hinc

2. Resp. Secundò in specie. Potest in foro ecclesiastico Judex ecclesiasticus generaliter & indistinctè, ubi intercurrit peccatum, admittere denunciationem evangelicam, seu charitativam: non tamen potest admittere judicialem, nisi in certis casibus, nimirum si denunciatus sit Clericus vel Regularis conquerens de injusta oppressione, quæ opprimitur à suo Prælato. Si Laici denunciati crimen sit ex natura sua ecclesiastici fori, v. g. hæresis, Simonia &c. Si in foro sæculari sit defectus justitiæ, quia vel denunciatio non auditur, ex negligentia Judicis; vel quia jurisdictio vacat nullo Judice

existente. Si violatum à Laico juramentum. Si denunciatus sit persona miserabilis. Si causa sit spiritualis, sive ecclesiastica, vel ei annexa, ut dum agitur de matrimonio dissolvendo, vel non contrahendo ob impedimentum canonicum, Pirh. h. t. n. 90. cum Abb. in c. novit. de judic. n. 48. Azor. pr. 3. l. 12. c. 21. du. 5.

Quest. 38. Facta denunciatione judiciali, qualiter procedere possit aut debeat Judex?

1. Resp. Primò: Facta legitime denunciatione propriè judiciali, non tantum potest, sed & tenetur ex officio inquirere Judex, sed & processum instituere, citando examinandoque testes, aliaque probationis media per denunciantem suggesta contra delinquentem: ita ut, si quod ex his omitat, peccet ob negatam vel neglectam justitiam, teneaturque ad syndicatam, & amittat jurisdictionem quoad illam causam; ita juxta Nov. 17. §. 1. c. 3. si tibi quoque. Gail. l. 1. observ. 28. num. 1. Brunnem. in process. inquis. Ameno in pr. crim. tit. 9. v. denunciatio. §. 3. n. 10. quos citat & sequitur Reiffenst. h. t. n. 125. Dixi legitime facta denunciatione: si ea facta sine allegatione testium, denunciationem rejicere debet; nisi delictum denunciatum vergeret in damnum communitatis vel tertii; in quo casu pergere debet ad instituendum processum. Potest item facta denunciatione, si reus est suspectus de fuga, aut ne testes falsos subornet, vel veros impediatur, deterreatve à testificando, eundem incarcerare custodia causâ, etiam ante citationem, si delictum sit grave, adintque indicia sufficientia delicti commissi, aut illius semiplena probatio, v. g. per unum testem omni exceptione majorem, Clar. §. fin. q. 28. n. 2. Passer. irib. regul. q. 20. Ameno l. c. tit. 19. v. reus. n. 6. Reiffenst. n. 127. Arg. c. si Clericus. de sent. excom. Porro in foro sæculari de jure civili communi procedere potest Judex ex denunciatione judiciali publica suorum officialium, autoritate publica ad denunciandum deputatorum, Pirh. l. 7. c. de accus. Vel etiam secundum communiter receptam consuetudinem, ex denunciatione cujuslibet privati; cum publicè interfit, notitiam delictorum quocumque modo pervenire ad Magistratum, ne impunita maneant, Clar. l. c. q. 7. n. 2. Pirh. h. t. n. 94. Dum verò denunciationi privatæ judiciali, quæ alias competit parti læsæ seu offensæ ad proprium interesse, seu satisfactionem pro injuria, seu damno ei illato, propriè locus non est; quia v. g. qui prosequitur, quod sua interest, est servus, filius, vel alterius potestati subiectus, id eoque agere, accusare, vel denunciare propriè nequit dominum, patrem, alterumve, cui subiectus est; bene tamen queri, seu minùs propriè denunciare potest apud Judicem, quod injustè ab iis opprimatur: ad hanc querelam, spectato jure civili procedere potest Judex, cogendo eos ad satisfaciendum injuriato, vel damnum passo, Abb. in c. novit. de judic. num. 48. Azor. p. 3. l. 13. c. 21. du. 2. Pirh. l. c. juxta l. 1. §. quod autem. ff. de offic. pref. urb.

2. Resp. Secundò: Pendente judicio denunciationis & inquisitionis inter Prælatum & Subditum super criminibus Prælati denunciati, hic procedere nequit contra denunciantes & inquirentem, quia per hoc suspensa est ejus jurisdictio, non secus, ac si ab eo appellatum, (intellige, quoad hoc negotium) in aliis enim causis potest in illos subditos suam exercere jurisdictionem, & hi illi tenentur obedire.

obedire. Interim Prælatus denunciatus abstinere debet ab omni processu, per quem hoc negotium inquisitionis impediri posset, & totum iudicium iudici superiori relinquere, qui etiam omne, quod pendente hoc negotio agentum fuit, revocare potest ac debet. *Glof. in c. olim. h. t. verbo, post ince-
ptum negotium.* Hostiensis *ibid. v. eodem.* Abb. *n. 1. not. 1. Pirh. h. t. n. 97.* servato tamen dein ordine iudicario in inquisitione contra Prælatum regularem: etsi non tam exactè, sicut in inquisitione contra Prælatum sæcularem. Atque ita copia attestationum Prælato denunciato, imò & nomina testium exhibenda, secus, ac id necesse est fieri in inquisitione contra simplices monachos, *Gl. l. c. v. de plano.* Abb. *l. c. n. 2. not. 14. Pirh. l. c.*

3. Resp. tertio, dum crimen notorium est per evidentiam facti, sicuti non requiritur accusator, per quem crimen manifestetur, & in iudicio per probationem publicetur, juxta *c. 9. b. t. ita non requiritur reliquus processus & ordo judicialis, nempe probatio, examinatio testium &c.* (nisi fortasse ad cautelam, vel quando et si delictum notorium sit in locis remotis, notorium tamen non sit iudici, coram quo agitur) sed potest iudex tunc statim procedere ad eum condemnandum. *Clar. §. fin. g. n. 5. § 6. Pirh. h. t. n. 104.* Quamvis tamen in delictis notoriis requiratur sententia declaratoria iudicis, juxta *l. 16. c. de pœnis.* quin etiam citatio ad audiendam sententiam. *Clar. n. 4. Pirh. l. c. cum Gl. fin. in c. super his.* Porro ut ob notorietatem & evidentiam facti, necessarius non sit ulterior ordo & processus juris, & procedatur ad condemnationem rei, requiritur, ut non solum factum sit notorium & evidens; sed etiam, ut qualitates facti sine notorietate; ita ut nulla defensio vel exculatio reo competere possit; cum aliàs contingere posset, ut occisor, v. g. habuerit iustam causam occidendi, v. g. ad se defendendum, *Clar. l. c. n. 3. Azor. p. 3. l. 13. c. 22. §. alius modus. Pirh. l. c.*

4. Resp. quarto. Par tamen non est modus procedendi statim ad condemnationem cum deprehensio in flagranti, hoc enim cum non faciat plenam probationem, non sufficit ad condemnandum illum, saltem in delictis gravibus & pœnis; sed examinandus prius & interrogandus, in quo examine si fateatur delictum, statim procedendum ad executionem pœnæ; si verò neget, sine alio processu torqueri potest, si sit persona vilis; ita citatis *Claro. §. fin. g. n. 2. & Azor. l. c. in princ. Pirh. n. 105.* Quamvis secundum eosdem requiritur, ut præcedat sententia à iudice subscripta.

Quest. 39. Quinam sint effectus denunciationis judicialis?

1. Resp. primò. Respectu iudicis effectus illius primarius est, quod aperiat iudici viam ad inquirendum specialiter ex officio, & instituendum processum juxta dicta *g. præc. resp. 1.*

2. Resp. secundò. Effectus illius respectu denunciati est, ut licet is per denunciationem, uti & per accusationem non illicè evadat reus, nisi prius convictus vel confessus; *can. fin. caus. 15. g. 8. in fin. aut etiam infamis, l. furti §. 1. ff. de his, qui not. infam.* aggravet tamen estimationem & famam denunciati; ita ut is pendente denunciatione, uti & accusatione, donec terminetur causa, ad nullas dignitates & honores Ecclesiasticos aut sæculares promoveri possit. *c. 4. b. t. & ibi Glof. v. nunciatur.* addens rationem; quia opinio & fama promovendi non debet vacillare, *Barbos. ibid. n. 1. § 2. Abb. Fe-*

lin. Jo-Andr. Butr. Fagn. item l. 7. ff. de muner. & honor. Ubi tamen additur, quòd elapso anno, postquam reus delatus non prohibeatur petere honores, nisi per ipsum steterit, quo minus causa intra annum expediretur. *l. regs. c. de reis post. Pirh. h. t. n. 41.* Unde denunciatio, pendente denunciatione, facta collatio dignitatis est nulla, nec convalescit, etsi postmodum reus per sententiam absolvatur, & declaratur innocens, sed opus sit nova promotione. *Fagn. incit. c. 4. h. t. n. 23. Pirh. h. t. n. 42. Reiffenst. n. 131. arg. l. qui status. ff. de re milu. cum in his spectetur principium, an nimirum tempore promotionis fuerit habilis. arg. c. 24. de elect. Card. incit. c. 4. n. 1. Fagn. n. 24. Anchor. n. 7.* Sed neque promoveri ad ordines potest denunciatus aut inquisitus, pendente denunciatione aut processu, *c. tantis. dist. 81. c. fin. de testibus & ibi Glof. v. pendente accus. Fagn. l. c. n. 7.* Neque accusare alium, *l. is qui. ff. de publ. iudic. Pirh. l. c.* Neque esse testis in criminalibus, nisi crimen sit exceptum, *c. fin. de testibus.* Neque procurator alterius, *l. reum ff. de procur. Glof. incit. c. fin. Anchor. incit. c. 4. h. t. not. 1. Reiffenst. l. c. Pirh. h. t. n. 42.*

3. Resp. tertio. Potes tamen denunciatus, uti & accusatus & inquisitus durante processu promoveri ad honores, officia, beneficia in sequentibus casibus. Primò dum delictum non est grave, sed leve, *arg. cit. c. 4. h. t. Fagn. ibidem n. 7. Pirh. l. c. limit. 2. Reiffenst. n. 113.* Quamvis autem numerentur inter gravia, & quamvis inter levia, id est, non excedentia peccatum veniale, vide *c. 3. dist. 25.* Secundò dum ex conjecturis apparet, aliquem accusari, denunciari, inquiri per calumniam, eoque animo, ut ejus promotio impediatur, *l. 29. §. si vero. ff. de liberali causa. Glof. in c. tantis. dist. 81. v. obrepit. Felin. incit. c. 4. h. t. n. 3. Fagn. ibid. n. 23. Jo-Andr. n. 3. Pirh. l. c. extens. 2. Reiffenst. n. 12. g. 134.* tertio, si dum denunciatio non est legitima, aut defectum alicujus ad eam essentialiter requisiti, aut legitimi denunciatoris *c. 13. h. t. Felin. l. c. n. 2. limit. 2. Fagn. l. c. n. 14. Pirh. h. t. n. 43. Reiffenst. n. 135.* cum & ipsa sententia condemnatoria, etiam super crimine famoso, si sit nulla ob defectum jurisdictionis, vel vitiosum processum, non infamet, juxta *c. 7. §. quia ergo. caus. 2. g. 2. Fagn. Pirh. l. c. cit.* Quarto, dum accusatio vel denunciatio non inventatur criminaliter, sed solum civiliter ad interesse proprium, quia ea non infamat, *c. 5. de procur. c. super his. h. t. in fin. Fagn. l. c. n. 15. Pirh. l. c. limit. 4. Reiffenst. n. 136.* Quintò, dum accusatur vel denunciatur integrum collegium, pendente lite, nulla persona ex tali collegio impeditur promoveri ad honores, nisi quæ specialiter seu nominatim accusata vel denunciata. *Archid. in c. tantis. dist. 81. Felin. l. c. limit. 3. Pirh. l. c. limit. 3.* in eo verò, an denunciatus, & accusatus per hoc quoque inhabiles sint ut promoveantur ad dignitates via electionis, non ita convenit inter AA. affirmant plures absolute apud Fagn. alii negant, ut *Reiffenst. h. t. n. 40.* citans pro se Fagn. (ad quem etiam remittit Pirh. suspensa propria resolutione) non nisi tamen sub hac limitatione; si nulla præcessit juris aut facti infamia, addita ratione; si sola denunciatio redderet ineligibilem, præberetur locus multis fraudibus & figmentis, quibus vacante beneficio electivo denunciando impedirent eligendum. De cætero denunciatio, uti & accusatio, non impediunt honoris, dignitatis, officii jam possessi administrationem aut exercitium, *Abb. inc. 4. h. t. n. 3. Felin. n. 1. Pirh. h. t. n. 42. in fin. Reiffenst. n. 138. arg. l. 1. §. quamvis autem. ff. de postul.*

de postul. L. quod si forte ff. de solut. L. reo criminis. ff. eod. ex ea generali ratione; ut iidem, quia accusatio, denunciatio, inquisitio pendentes, etsi inhabilem reddant ad jura de novo acquirenda, non tamen privant jure jam quæsito, nec ejus executio. Unde Prælati accusatus, vel denunciatus à subditis, vel aliis non impeditur ab exercenda jurisdictione in suos, nisi quoad negotium, super quo denunciatus juxta dicta supra, neque ab administratione bonorum, nisi suspectus & denunciatus de eorum dilapidatione; juxta c. fin. h. t.

4. Resp. Quattò. Sunt & alii effectus denunciationis, accusationis, & inquisitionis judicialiter respectu rei, nimirum primò, quod denunciatus & inquisitus interrogati legitime teneantur fateri veritatem, Reiffenst. n. 142. dicens in suo ordine id

certum, & ibi etiam imponi reo juramentum de fatenda veritate & alii cum communi, debetque hæc præsentis rei responso fieri ad libellum accusatorium regulariter viva voce rotundè & clarè affirmando vel negando, omisissis verbis dubiis, incertis & non specificis, quibus reus dicit se credere, putare, ignorare, aliisque non sufficientibus, nisi forte factum sit antiquum vel in ebrietate commissum, Brunnem. de process. c. 14. n. 13. & 14. Ummitus de process. c. 12. tb. 4. aliique apud Lauterb. in ff. h. t. §. 18. Ubi etiam quod nutu facta confessio ad pœnam mortis non sufficiat, Possè tamen reum exceptiones declinatorias tam adversus accusationem quam inquisitionem, ut desistatur, proponere & declarare cum Mevio. p. 6. decis. 291. afferit Lauterb.

CAPUT III. De Inquisitione.

Quæst. 40. Inquisitio quid sit & quotuplex?

R Esp. ad primum: Inquisitio criminalis, de qua hic, (dum aliàs hoc nomine generalissime accepto in jure denotatur quandoque cujuslibet rei indagatio) ut sic defini solet passim ex Gonz. ad c. 21. h. t. n. 8. quòd sit criminis vel criminosis per judicem legitime facta investigatio, dicitur primò: *criminis vel criminosis*, ut vel sic comprehendantur omnes ejus species, dum aliqua illarum versatur circa delicta quasi in abstracto, alia circa personas ea committentes. Dicitur secundò: *facta per judicem*, intellige competentem. Dicitur tertio: legitime facta, hoc est, juxta præscriptum canonum & legum, uti singula hæc declarabuntur in sequentibus.

2. Resp. ad secundum: Inquisitio principaliter dividitur bifariam, vel, ut plures, trifariam, nimirum in generalem & specialem, quibus aliqui addunt mixtam. Generalis proprie talis, seu ut alii, Generalissima est; cum judex vel superior generalia, nulla expressa persona aut delicto, ex mero officio, seu nullo accusatore aut denunciatore urgente, eorum vices supplente fama, indicibus, vel ipsius officii debito, vi cuius potest indagare, & quandoque suis temporibus tenetur tam juxta jus canonicum c. 1. de off. ordinarii. c. Romana. censibus in 6. juncto. Trid. cess. 25. de regul. c. 8. quam civile l. 13. ff. de off. præsid. bono communi sic exigente, indagat, an in provincia, diocesi, civitate, monasterio delicta aliqua facta, an leges & statuta serventur, arg. c. 1. de off. ordin. c. 29. de præb. & dignit. c. 25. h. t. Uti faciunt Episcopi visitando diocœsin, superiores regulares monasteria, Præsides sæculares provinciam, instituta quandoque hac inquisitione generali judicialiter, cum tamen ea ordinariè, præsertim apud regulares & Episcopos non nisi paternè ad emendationem & præcautionem, & non ad vindictam publicam delictorum per eam deprehensorum instituat: potest nihilominus etiam in ordine ad judicialem pro exemplo aliorum institui, prout cum communi sentire videntur Clarus. §. fin. q. 6. n. 1. Farin. in p. 2. judic. part. 6. c. 1. de inquisit. n. 29. Lib. in c. 1. de off. ordin. Pirh. l. c. n. 50. quos citat & sequitur Reiffenst. h. t. n. 153. arg. cu. c. 1. §. l. 13. ff. de off. præsid. Unde & inquisitionem hanc generalem subdividi in paternam (canonice tamen ac legitime institutam) & judicialem asserit Reiffenst.

n. 153. & 154. Inquisitio specialis proprie talis est, dum judex vel ex mero officio suo vel ad alicujus privati querelam, aut ad officialis seu ministri publici ad hoc constituti denunciationem indagat de delicto aliquo in specie interrogando, v. g. num Titius commiserit hoc homicidium, de quo commissio constat. Fagn. in c. qualiter c. 2. h. t. n. 62. Marant. l. c. n. 12. cum communi & de hac potissimum agitur hoc loco. Mixta prout à generali proprie dicta distinguitur, est, dum judex aut superior nulla determinata seu expressa persona de certo aliquo crimine inquiri, respectu plurium personarum, quarum earum id commiserit; vel è contra nullo expresso crimine, de certa persona inquiri; an aliqua crimina commiserit, an leges observet, an violet, qualiter in officio suo se habeat?

Quæst. 41. Quinam & contra quos inquirere possunt vel non possunt?

R Esp. ad primum: Quilibet judex, sive sit sæcularis sive Ecclesiasticus, inquirere potest inquisitione tam generali quam speciali & mixta, modò sit competens, alioquin inquisitio erit nulla. Sylv. v. inquisitio q. 1. dicto 2. Marant. l. c. n. 102. Pirh. h. t. n. 49. juxta c. irrefragabilis 13. de offic. ordin. & toto tit. c. si non à compet. jud. sic nulla est inquisitio tam civiliter, quam criminaliter facta à iudice sæculari contra personam Ecclesiasticam. Farin. pr. crim. p. 1. l. 1. tit. 1. q. 1. n. 55. cum communi juxta c. 8. & 10. de judic. c. 2. de foro compet. Sic criminaliter inquirere nequeunt non habentes merum imperium seu jus Gladii & potestatem cognoscendi causas criminales, nisi fortè incidenter, dum causa criminalis connexa alteri causæ principali, quæ sine ea defini non potest. Farin. l. c. n. 56. & 57. Pirh. l. c. cit.

2. Resp. ad secundum: Primò ante omnia, ut inquisitione speciali contra aliquem inquiri possit, debet is esse subiectus jurisdictioni inquirentis, quoad articulum, super quo inquiritur, cum alias non sit judex competens inquisiti. Sylv. l. c. q. 3. n. 5. dicto 1. Pirh. l. c. quamvis is etiam iudicem competentem reculare possit, dum is ei suspectus est. Sylv. l. c. n. 6. Secundò de jure debet esse præsens, aut saltem citatus per contrumaciam absens, quamvis id curiarum praxi non observetur, cum etiam contra absentem non citatum inquiri possit, ut Farin. l. c. q. 1. n. 69. Clar. l. c. q. 11. n. 2. quos citat & sequitur Wiestn. h. t. n. 95. Tertio ut non sit abso-